

Tečaj za turističke vodiče

Seminarski rad

Glavni Trg i Županijska ulica

Pripremila:
ZORICA ANĐELKOVIĆ

Osijek 16. Siječnja 2008

HRVATSKA

OPĆI

ZEMLJOPISNI

PODACI

Hrvatska spada u srednje velike europske zemlje sa površinom od 56.542 km² tla i 31.067 km² teritorijalnih voda. Broj stanovnika po zadnjem popisu od 2001 godine je 4.437.460 t.j. 78.4 stanovnika po četvornom kilometru. Hrvatsku možemo grubo podijeliti na tri osnovna prostora: panonska ili nizijska hrvatska (55%), primorski prostor (31%) gorski prostor (14%) što i uvjetuje postojanje tri različita klimatska obilježja. Kontinentalna klima u nizinama sa jasno izražena četiri godišnja doba, hladnim zimama i vrućim ljetima. Gorsko-planinska sa puno oborina i izrazito hladnim i snježnim zimama i napokon mediteranska klima u primorskim krajevima sa blagim zimama i ugodnim ljetima.

Hrvatska, iako mala zemlja, može se pohvaliti velikom raznovrsti svojih prirodnih ljepota. Zemlja ima osam nacionalnih parkova, deset parkova prirode te puno zaštićenih područja. Sve to uz narazvedeniju obalu (odmah iza Norverške) i više od 1300 otoka, grebena i hridi je velika atrakcija kako za strane tako i za domaće posjetioce kojih je sve više. Zato Hrvatska ozbiljno razvija svoju turističku granu koja postaje jedna od najvažnijih izvoznih produkta naše zemlje.

Ali, nisu samo prirodne ljepote te koje nas svrstavaju među najljepše zemlje svijeta, nego je tu i tusučljeta kultura na našim prostorima i veliki broj dobro sačuvanih spomenika kulture i arhitekture na našem tlu. Mala zemlja ali sa šest spomenika kulture nulte kategorije pod zaštitom Unesca:

- Eufrazijeva bazilika u Poreču(5-7 stoljeće).
- Nacionalni park Plitvička jezera.
- Katedrala Sv. Jakova u Šibeniku(15-16 stoljeće).
- Trogir cijeli stari grad kao primjer najbolje sačuvane urbane sredine srednjeg vijeka.
- Dioklecijanova palača u Splitu (4 stoljeće) najveća postojeća palača iz rimskog doba na svijetu.
- Grad Dubrovnik kao jedna cijelina.

Ako tome dodamo i druga naša primorska mjesta kao na primjer: Amfiteatar u Puli, Grad Rovinj, Opatiju, Zadar..... i sve naše prekrasne otoke od kojih moram spomenuti Hvar, Brač i naročito Korčulu onda ćemo lako razumjeti zašto smo vrlo poželjna destinacija svim turistima svijeta.

I sve dok se u primorju divimo spomenicima kulture iz antičkog doba i srednjeg vijeka ne smijemo zaboraviti ni kontinentalni dio naše zemlje gdje se mogu vidjeti spomenici kulture iz nešto kasnijeg perioda, naročito iz doba baroka, neoklasicizma i secesije. Tako moram spomenuti Varaždin, grad baroka per excellence i Osijek grad secesije.

Glavni grad Hrvatske je Zagreb (cca 850.000 stanovnika). To je ujedno i politički, ekonomski i kulturni centar Hrvatske i sjedište vlade i sabora. Grad svaki dan sve više raste i vjerojatno danas već dostiže milijuntog stanovnika. Zagreb je ujedno i jedan od ljepših centroeuropskih gradova, a sastoji se od tri različita dijela: Gornji, srednjovjekovni grad, Donji grad koji datira iz 19 i početka 20 stoljeća u stilu neoklasicizma, i Novi Zagreb, moderan grad koji se razvija na desnoj obali Save od kraja drugog svjetskog rata na ovamo.

Kao što rekosmo Zagreb ja političko središte Hrvatske pa valja i reći da je Hrvatska parlamentarna republika sa triobom vlasti: izvršna, zakonodavna i sudstvena a Sabor (parlament) se bira svake četiri godine pa tako i premijer, dok se predsjednik bira svakih pet godina.

U Hrvatskoj živi (po censusu 2001 god.) 89,63 % Hrvata i 10,47% drugih nacionalnih manjina od kojih je najveća Srpska nacionalna manjina 4,54 %. Većina Hrvata pripada Rimo-katoličkoj vjeri ali u Hrvatskoj ima još 39 raznih konfesija među kojima se izdvajaju srpska pravoslavna crkva i muslimanska zajednica.

Hrvatska je podijeljena na 20 admistrativnih jedinica plus Zagreb. Te jedinice se zovu Županije. U istočnom djelu Hrvatske nalazi se 5 županija:

- Brodsko-posavska županija
- Osječko-baranjska županija
- Požeško-slavonska županija
- Vukovarsko-srijemska županija
- Virovitičko-posavska županija

Teritorij svih 5 županija proteže se na 12.000 km² i ima oko milijun stanovnika, odličan geografski položaj, brojne rijeke i jezera, šume i plodno tlo. Glavne turističke atrakcije su lov, ribolov, sport, seoski turizam i toplice.

OSJEČKO – BARANJSKA ŽUPANIJA

Osječko-baranjska županija, jedinica područne samouprave, smještena je u sjeveroistočnom dijelu Hrvatske u nizinskom panonskom prostoru i prostire se na 4.152 km². Obuhvaća područje oko donjeg toka Drave prije

njezinog utoka u Dunav. Plavno područje rijeke Drave stvorilo je Kopački rit, prirodni rezervat i svjetsko poznato stanište brojnih ptičjih vrsta (oko 275). Kopački rit je proglašen parkom prirode i zaštićen kao posebni zoološki rezervat. Osječko-baranjska županija je pretežito ravničarsko područje koje pogoduje razvitku poljoprivrede i često ovaj kraj zovu „žitnicom hrvatske“. Površina obradivih polja proteže se na čak 260.778 ha a površina pod šumama na 82.868 ha. U poljodjelstvu se uzgajaju žitarice, vinova loza, voće i industrijsko bilje a u zadnje vrijeme se naročito obraća pažnja na ekološku proizvodnju. U stočarstvu se većinom uzgajaju goveda i naročito svinje pa su mnogi mesni proizvodi poznati u zemlji i svijetu po svojoj vrhunskoj kvaliteti. Zahvaljujući tome u ovom dijelu naše zemlje je jako razvijena prehrambena industrija. Istočna Hrvatska, a naročito Slavonija, ima velike površine šume hrasta lužnjaka što pogoduje razvitku drvne industrije.

GRAD OSIJEK

Osijek je najveći grad u istočnoj Hrvatskoj. Sve do polovine 19 st. Osijek je bio najveći grad u Hrvatskoj, ali zbog političke i prometne izoliranosti danas je tek četvrti grad po veličini. Grad se prostire na površini od 171 km², u njemu živi nešto više od 90.000 ljudi, a sa širim gradskim područjima ima oko 115.000 stanovnika. Osijek se grubo može podijeliti na tri djela: Tvrđa, Gornji grad i Donji grad, tri djela koja su se ujedinila tek u 18 stoljeću.

U doba rimskog carstva rimljani su formirali vojni logor i civilno naselje po imenu Mursa a 133 god. Car Hadrijan podiže Mursu na status kolonije.

Prvi pisani spomen srednjovjekovnog Osijeka imamo iz 1196 god. Kada kralj Emerik potvrđuje prava cistercitskoj opatiji Cikador na ubiranje prihoda od tržarine i brodarine.

Godine 1526 Osijek su zaposjeli Turci koji su grad opljačkali, spalili i nakon toga započeli gradnju orijentalnog naselja. Za vladavine Turaka Osijek je bio nadaleko poznat po drvenom mostu, dugom osam kilometara, koji je u ono vrijeme bio svojevrsno svjetsko čudo.

Osijek je oslobođen turske vlasti 29. 09. 1687 godine. Odmah po oslobođenju grada ojačane su najslabije točke obrane grada, a kasnije je postupno promijenjena i zatečena urbana struktura. Zbog izgradnje novih fortifikacija stanovnici podgrađa preseljeni su uzvodno i nizvodno od glavne tvrđave (Tvrđe). Tako je 1692 godine osnovan Gornji grad 1698 godine i Donji grad. Sve tri samostalne gradske općine, međusobno dosta udaljene, ujedinile su se u jedinstveni grad Osijek 1786 godine. Potom se Osijek brzo razvija, postaje slobodan kraljevski grad krajem 19 stoljeća, jača industriju i povezuje svoja tri djela uvođenjem konjskog tramvaja

godine 1884, prvim takvim južno od Beča i Budimpešte. Godine 1926 uveden je električni tramvaj a danas Osijek ima i turistički tramvaj koji posjetioce i garađane Osijeka nostalgijno vraća u prošlost.

Osijek je danas opet jako industrijsko, cestovno, željezničko, zračno te riječno prometno čvorište. Njegove su

najvažnije ustanove: Sveučilište Josip Juraj Strossmayer, Hrvatsko narodno kazalište, tiskara, zoološki vrt, Gimnazija ...

Osijek se naročito ponosi svojim parkovima i zelenim površinama i svojom šetnicom uz Dravu koja je prije nekoliko godina proglašena najljepšom šetnicom u Hrvatskoj a konkurira i za najljepšu u Europi.

Gornji grad i Županijska ulica

Gornji grad nastao je početkom 18.stoljeća zapadno od Tvrđe preseljenjem djela stanovništva ispred zidina zbog potrebe gradnje nove urbane sredine. Grad se širio uzvodno uz rijeku Dravu. Tek krajem 19. Stoljeća razvoj grada kreće prema jugu. Gornji grad postaje glavni, središnji dio grada. Na tom području grade se županijska vjećnica, kazalište, župna crkva Sv.petra i Pavla, tvornica žigica i itd..

Gornji grad krasi palače bogatih industrijalaca onog vremena izgrađene u secesijskom i neoklasicističkom arhitektonskom stilu. Dakle, razvoj gornjeg grada diktira graditeljstvo na svim razinama, od gospodarskih, javnih i kulturnih do crkvenih i stambeno-komunalnih objekata. Osnovni dio tog urbanog izgleda postaje glavni trg i istočni izlaz iz grada t.j. Županijska ulica.

Na samom ulazu u Županijsku ulicu nalazi se ponos grada Osijeka:

Župna crkva Sv. Petra i Pavla koju Osječani od milja zovu i katedrala. To je odmah poslije Đakovačke i Zagrebačke katedrale treća najveća crkva u Hrvatskoj. To je velebna neogotička trobrodna građevina, s tornjem visokim 90 metara, građena je četiri godine, od 1894 do 1998 na mjestu istoimene stare gornjogradske

crkve a prema nacrtima njemačkog arhitekta Franza Langeberga i bečkog arhitekta Richarda Jordana. Crkva je sagrađena na inicijativu biskupa Josipa Juraja Strossmayera, najznamenitijeg Osječanina koji ju je i osobno posvetio. Biskup Strossmayer je bio osoba ispred svog vremena, školovao se u Osijeku, Đakovu, Beču i Budimpešti. Bio je osnivač velikih broja škola i kulturnih institucija i osnovao je Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti u Zagrebu te Umjetničku galeriju koja i danas nosi njegovo ime.

Crkva je sagrađena od tri i pol milijuna opeka, a glavni i pobočni portali su od bijelog kamena pješčanika. U unutrašnjosti ima i obojene kamene oltare. Samo dva oltara na lijevoj strani crkve nisu obojena jer je, izgleda, nestalo sredstava. Crkva je posvećena 20. svibnja 1900. godine. Poznati slikar Mirko Rački radio je četiri godine (1938-1942) na oslikavanju crkve, naslikao 78 zidnih slika na kojima je portretirao 120 ljudskih likova.

GLAVNI TRG

Najstariji trg u Gornjem gradu nastao je krajem 17. Stoljeća usporedo sa nastankom gornjogradske četvrti. U početku se jednostavno zvao Gornjogradski ili glavni trg. Trg je u prošlosti bio poznat kao sajmište stokom, jer su tim djelom grada u prošlosti volovi išli na ispašu, tako da je i Županijska ulica nosila naziv Volovska ulica. Trg ima trokutasti izgled zbog svoja tri ulaza: ulaz sa zapada (Strossmayerova ulica), ulaz sa juga (županijska ulica) i ulaz sa istoka (Kapucinska ulica).

Trg je tokom vremena imao različita imena ovisno o trenutačnoj vladavini a danas se zove Trg Dr. Ante Stračevića, našeg pisca i vođe hrvatskog naroda, zvanog „otac domovine“. To je ujedno i jedan od ljepših trgova hrvatske, sa vodoskokom u sredini i spomenikom Dr. Anti Starčeviću. Treba naglasiti da je to ujedno i jedini glavni trg u Hrvatskoj koji ima podno grijanje pa se i zimi često održavaju na trgu razna događanja.

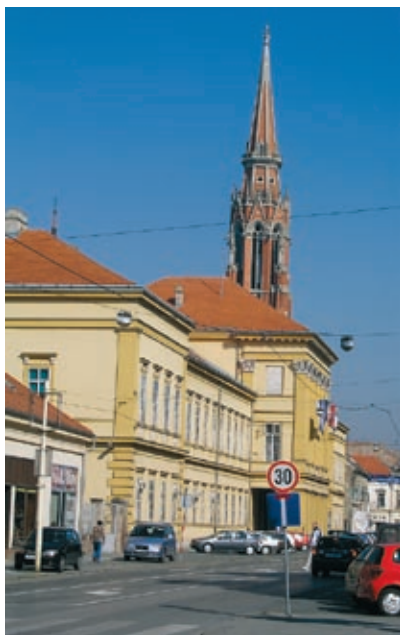
Na trgu se još ističu : -palača Norman izgrađena krajem 19. stoljeća u stilu talijanske renesanse koja je danas sjedište Osječko-baranjskog župana, te -zgrada Prve hrvatske štedionice izgrađene 1910 godine u secesijskom stilu a potpisuje ju Dionizije Sunko autor Zagrebačke Esplanade.

Na Trgu se nalazi i hotel Central izgrađen 1889. Godine kao prvi moderni hotel u gradu u kojem se još i danas nalazi krasna velegradski uređena kavana sa „bečkim štihom „

ŽUPANIJSKA ULICA

Županijskom ulicom dominiraju dvije velike zgrade;

- zgrada Županijske skupštine
- Hrvatsko narodno kazalište

Zgrada Županijske skupštine je najveća klasicistička zgrada u Hrvatskoj.

Dovršena 1846. Godine prema nacrtu mađarskog arhitekta Nikole Hilde. Izgrađena je potporom biskupa Sučića i donacijama građana. U toj zgradi su danas stručne službe Osječko-baranjske županije. Izgradnjom ove zgrade kompletna ulica dobiva naziv Županijska ulica.

Zgrada Hrvatskog narodnog kazališta nalazi se preko puta Županijske

vjećnice i ističe se svojim ljepotom i neuobičajenim stilom. Kao rijetko koje hrvatsko kontinentalno središte Osijek ima jako dugu kazališnu tradiciju. Prva zabilježena predstava održala se 1735. godine u Isusovačkoj gimnaziji. Poslije toga tradicija se nastavlja i u gradu djeluju razne kazališne grupe ali većinom na njemačkom i mađarskom jeziku. Hrvatski jezik javlja se na Osječkim pozornicama tek krajem 19. stoljeća. Godine 1866 je sagrađena i otvorena prva kazališna zgrada, najstarija u unutrašnjoj Hrvatskoj. Arhitekt Klausner je gradi u specifičnim venecijansko-maurskim stilom. Unutrašnjost kazališta ima barokni tlocrt a gledalište je uređena prema talijanskim i austrijskim dvoranama.

Prva prava kazališna sezona osječkog HNK počela je u prosincu 1907. godine jer je do tada zgrada bila iznajmljena njemačkom a zatim novosadskom kazalištu.

Danas HNK slavi stotu obljetnicu u svom punom sjaju ali tokom svog postojanja je kazalište prošlo i kroz teška vremena pa i razaranja. Nažalost, nakon velike obnove kazališta u 1985.godine , HNK doživljava svoje najcrnje trenutke. Tijekom Domovinskog rata 1991. godine , dok je Osijek bio pod opsadom i napadnut od strane JNA i srpskih agresora, HNK također biva razaran i požarom uništavan. Međutim, kazalište nastavlja sa radom i u ratnom okružju, igraju se dramske i operne premijere. Nakon najžešćih razaranja kazalište se obnavlja 1993. godine uz pomoć cijele Hrvatske i ponovo otvara svoja vrata krajem 1994. godine. Danas je HNK opet jedno od vodećih kazališta u Hrvatskoj

Sinagoga Židovska zajednica u Osijeku

Nedaleko od mjesta HNK, nastavljajući lijevom stranom ulice nalazi se memorijalna ploča židovima stradanim u holokaustu. Na tom mjestu je po zapisima i slikama već oko 1893. godine bila sagrađena Sinagoga- židovsko vjersko središte, spaljena 1941. Godine.

Židovska zajednica je u Osijeku bila velika i jaka u godinama prije drugog svjetskog rata. Židovski trgovci dolaze u Osijek polovinom 19og stoljeća kada Osijek doživljava svoj ekonomski procvat i tako i židovska zajednica doprinosi Ekonomskom i arhitektonskom razvoju grada. Tada su izgrađene brojne Reprezentativne secesijske građevine kojom je Gornji grad dobio posve nov izgled.

Velika židovska zajednica Osijeka doživljava za vrijeme Nezavisne države Hrvatske svoju tragediju i gotovo potpuno uništenje zajednice kao takve. Velika sinagoga spaljena je 1941. godine nakon čega su uslijedili sustavni progoni židova. U tragičnim događajima nestalo je 90% članova židovske zajednice.

Nakon završetka drugog svjetskog rata oko 200 preživjelih vraća se u Osijek, dok se dio zajednice odlučuje na život u novostvorenoj državi Izrael. U Osijeku danas živi oko stotinjak članova u organiziranoj židovskoj zajednici gdje slobodno održavaju svoje običaje i kulturu.

